

- 2.Борисов Е.Ф. Единство экономических интересов общества, предприятия и трудящегося // Е.Ф. Борисов. – М.: Высш. Шк., 1970. – 575 с.
- 3.Гегель Г. Соч., Т.8. / Г. Гегель. – М.: Мысль, 1990. – 480 с.
- 4.Гельвеций К.А. Об уме / К.А. Гельвеций. – М.: Соцгиз, 1938. – 376 с.
- 5.Заозеров М.И. Диалектика развития советского социалистического общества / М.И. Заозеров. – М.: Изд-во МГУ, 1962. – 530 с.
- 6.Каманкин В.П. Экономические интересы развитого социалистического общества / В.П. Каманкин. – М.: Мысль, 1978. – 478 с.
- 7.Маркс К., Энгельс Ф. Соч. – Т. 18 / К. Маркс, Ф. Энгельс. – М.: Издательство политической литературы, 2-е изд. 1961. – 842 с.
- 8.Пастухов И.С. Экономические интересы, производство и обмен при социализме / И.С. Пастухов. – Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 1985. – 536 с.
- 9.Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит. – М.: Госполитиздат, 1962. – 526 с.
- 10.Чушков Ю.И. Взаимодействие объективного и субъективного в социалистической экономике / Ю.И. Чушков. – Томск: Изд-во ТГУ, 1984. – 325 с.
- 11.Генкин А. Система экономических интересов и социальная гармония / А. Генкин // Вопросы экономики. – 1993. – № 6.

Отримано 15.10.2012

УДК 332.1

Г.І.РИБАК

Харківська національна академія міського господарства

ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ МІСЬКОГО І СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ ТА ФАКТОРИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ

Проаналізовано рівень диференціації якості життя міського і сільського населення, досліджено вплив доходів на якість життя населення України, проведено аналіз децильних груп за доходами, проаналізовано демографічну ситуацію, запропоновано засоби покращення якості життя сільського населення.

Проанализирован уровень дифференциации качества жизни городского и сельского населения, исследовано влияние доходов на качество жизни населения Украины, проведен анализ децильных групп за доходами, проанализирована демографическая ситуация, предложены средства улучшения качества жизни сельского населения.

The differentiation of the quality of life of the urban and rural population was analyzed, the impact of income on the quality of life population of Ukraine was investigated, the decile group by income was analyzed, demographics was analyzed, means improving the quality of life of the rural population was suggested.

Ключові слова: доходи, децильний коефіцієнт, добробут, індекс Джині, міжрегіональна диференціація, заробітна плата, якість життя.

Підвищення якості життя населення є першочерговим питанням для України. Існує велика кількість досліджень якості життя населення країни або регіону і рівня їх диференціації, а саме роботи Е.М.Лібанової, В.С.Понамаренко, Ф.В.Узунова [6,8] та ін. Менш дослідженими залишаються питання оцінки та порівняльного аналізу якості життя населення.

ня у регіональному розрізі, а також диференціація якості життя міського та сільського населення.

Метою статті є порівняння якості життя міського і сільського населення України на основі існуючих підходів, а також виявлення чинників підвищення якості життя населення та вибір засобів подолання існуючої асиметрії.

У сучасній економічній літературі категорія «якість життя» розглядається з точки зору таких показників, як рівень матеріального добробуту, розвитку економіки, науки, культури, ступінь задоволення потреб членів суспільства та інше.

В Україні досить часто для визначення якості життя використовують індекс людського розвитку. Але механічне застосування методики ПРООН неможливе для застосування в Україні. Тому Держкомстат разом з Інститутом демографії та соціальних досліджень НАН України розробили методику, адаптовану до національних умов, передусім до національної статистичної бази. Для його розрахунку використовується 9 показників [10, с.288]: демографічна ситуація; ситуація на ринку праці; матеріальний добробут населення (з урахуванням ситуації в Україні розробники методики особливу увагу приділили проблемі бідності, зокрема, виділили індекс бідності); умови проживання населення; стан здоров'я населення і стан системи охорони здоров'я; освіта; соціальне середовище; фінансування людського розвитку; екологічна ситуація. Усі складові показників розраховуються за допомогою даних поточної статистики і систематичних обстежень Держкомстату України.

Відповідно до даної методики, демографічна ситуація стоїть досить гостро, особливо в сільській місцевості. Характерною особливістю сучасної вікової структури населення України є високий рівень постаріння. Нині частка населення у віці 60 років і старше становить понад 20%. Найвищий рівень постаріння зафіксовано у сільських жінок (понад 30%) [7, с.6].

Слід також зазначити, що динаміка скорочення міського і сільського населення відбувається не рівномірно. Якщо розглянути Харківський регіон, який за чисельністю населення посідає 4-е місце в Україні, поступаючись тільки Донецькій та Дніпропетровській областям і м. Києву. На 1 січня 2012 р. наявне населення Харківської області становило 2742,2 тис. осіб, з якого 80,13% складало міське і 19,87% – сільське населення. За 1995-2012 рр. на загальному фоні скорочення чисельності наявного населення в регіоні (на 14%), в сільській місцевості спостерігається більш негативна тенденція скорочення населення (на 21%), ніж на міських територіях (на 12%) [4].

Така тенденція у Харківському регіоні підтверджена і коефіцієнтом загального приросту (скорочення) населення, бо вона склалася в більшій мірі через природне скорочення населення (табл. 1). Не зважаючи на те, що в 2011 році у сільській місцевості природне скорочення населення було значно меншим ніж у міських поселеннях, загальний коефіцієнт природного приросту (скорочення) сільського населення (-8,7) був навпаки у двічі нижчим за міський (-4,1). Це пов'язано: з низькою народжуваністю, яка до того ж у порівнянні з 2010 роком знизилася на 70 осіб у сільській місцевості; високою смертністю, яка сягає 25% від загальної кількості померлих у регіоні. У тому числі і дитяча смертність є дуже тривожною на селі, на що неодмінно мають звертати увагу органи влади.

Таблиця 1 – Демографічні показники по Харківській області у 2011 році [3]

Показники	Усього	Міські поселення	Сільська місцевість
Загальний приріст (скорочення) населення (тис. осіб)	-12,9	-7,9	-5,0
Природний приріст (скорочення) населення (тис. осіб)	-13,8	-9,0	-4,8
Кількість народжених (тис. осіб)	26,3	20,7	5,6
Кількість померлих (тис. осіб)	40,1	29,7	10,4
Кількість померлих дітей віком до 1 року (осіб)	234	158	76
Коефіцієнт загального приросту (скорочення) населення (на 1000 наявного населення)	-4,7	-3,6	-9,1
Загальний коефіцієнт природного приросту (скорочення) населення (на 1000 наявного населення)	-5,0	-4,1	-8,7
Загальний коефіцієнт народжуваності (на 1000 наявного населення)	9,6	9,4	10,3
Загальний коефіцієнт смертності (на 1000 наявного населення)	14,6	13,5	19

На загальний приріст (скорочення) населення впливає ще й міграційний приріст (скорочення), частка якого у формуванні величин загального приросту числа жителів регіону має велике значення. Особливості міграційної ситуації країни в останнє десятиліття обумовлені політичними і соціально-економічними змінами, що відбулися в житті суспільства. Міграція в межах країни відбувається у напрямку до регіонів з великими містами (мегаполісами), особливо до Київського і до прикордонних регіонів.

Особливий вплив міграційних процесів на коефіцієнт загального приросту (скорочення) населення можна спостерігати у сільській місцевості.

вості Харківської області (табл. 2). На відміну від міських територій, де міграційне сальдо зменшує загальне скорочення населення у регіоні, у сільській місцевості воно лише погіршує ситуацію з кількістю наявного населення.

Таблиця 2 – Міграція населення Харківської області [3]

січень–грудень, осіб						
	2011			2010		
	число прибулих	число вибулих	приріст (скорочення)	число прибулих	число вибулих	приріст (скорочення)
Усього	41790	40956	834	44096	42257	1839
міські поселення	32694	31621	1073	34555	32858	1697
сільська місцевість	9096	9335	–239	9541	9399	142

Такі негативні демографічні процеси на селі можуть призвести до занепаду його інфраструктури і у підсумку навіть до втрати адміністративної одиниці як такої. Але в першу чергу відбувається зміна вікової структури населення, що справляє негативний вплив на якісний склад трудових ресурсів та збільшує демографічне навантаження на працездатне населення. Що безпосередньо впливає на рівень доходів не лише робочої сили, а й молодшого населення і людей пенсійного віку.

Досягнутий рівень добробуту населення є визначальною категорією у показнику якості життя населення. Рівень добробуту в країні залежить від сукупної величини доходів, ступеня нерівномірності їх розподілу, купівельної спроможності доходів і обсягу безкоштовних благ, що надаються державою.

Аналіз динаміки наявних доходів підтверджує диференціацію у середині регіону, яка не зважаючи на зростання доходів не зменшується, а динаміка реальних наявних доходів свідчить про зниження добробуту і відповідно зниження якості життя населення. З метою проведення аналізу концентрації і диференціації доходів розраховують децильний коефіцієнт фондів і коефіцієнт Джинні, що основані на розбитті сукупності населення на 10 рівних частин та розрахунку співвідношення між доходами двох крайніх груп. За даними Державного комітету статистики мінімальний дохід у 2011 році 10% найбільш забезпеченого населення у 5,7 рази перевищував максимальний дохід 10% найменш забезпеченого населення. При цьому на долю останнього приходилося лише 4,0% загального об'єму грошових доходів населення, а найбільш забезпечене на-

селення отримало 23,0% сукупного грошового доходу [2, с. 269]. У тому числі дані коефіцієнти у 2011 році були дещо вищими у міських поселеннях, а ніж в сільській місцевості. Індекс Джині у міських поселеннях склав (0,259), а в сільській місцевості (0,239), децильний коефіцієнт диференціації грошових доходів населення, відповідно (2,9) і (2,8), децильний коефіцієнт фондів (5,3) і (5,1). І на цих територіях, як і по всій країні спостерігалось значне зниження диференціації за цими показниками. Дані вказують на диференціацію доходів сільського і міського населення.

В українському суспільстві добробут основної маси населення визначаються величиною заробітної плати, пенсій, допомог і стипендій. Диференціація заробітної плати, яка в усьому світі і в Україні є головною статтею доходу (40%) для робочої сили, склалася через велику її розбіжність за різними галузями виробництва, що не рівномірно розміщені по регіонах. Тому це досить сильно впливає на формування якості життя та підвищенні благоустрою населення. За даними Державного комітету статистики у 2011 році середня заробітна плата у галузі сільського господарства (1800 грн.) була у 1,7 рази менша, ніж у галузі промисловості (3120 грн.), діяльності транспорту та зв'язку (3138 грн.), а перевищення заробітної плати працівників авіаційного транспорту (8742 грн.) сягало майже 5 разів, у галузі фінансів (5340 грн.) воно склало майже 3 рази [4]. Враховуючи такі дані можна стверджувати, що доходи мешканців сільських територій дуже низькі у порівнянні з міським населенням. У Харківському регіоні можна спостерігати незначну розбіжність середнього значення зарплат міських і сільських мешканців, але максимальні значення в них мають велику різницю, яка не досліджується статистичними органами.

Значний вплив на якість життя мають і розміри несплаченої заробітної плати. Якщо в цілому по економіці обсяг несплаченої заробітної плати на початок червня 2012р. становив 3,0% фонду оплати праці, нарахованого за травень цього року, то серед видів економічної діяльності він коливався від 0,1% в освіті та державному управлінні до 48,9% у рибальстві, риборицтві, які належать до сільських територій [4].

Відповідно несплата заробітної плати впливає на рівень доходів працюючого населення, а як наслідок призводить до поглиблення бідності населення. За даними Державного комітету статистики України у 2011 році бідними були 32% сільських домогосподарств, 21% – міських (16% – великих міст, 29% – малих міст), 31% домогосподарств із дітьми (у т.ч. 56% багатодітних домогосподарств, 23% домогосподарств із дітьми, де всі дорослі працюють) та 16% домогосподарств без дітей (у т.ч. 28% домогосподарств без дітей, у складі яких був хоча б один безробіт-

ний, 17% домогосподарств, які складаються лише з осіб пенсійного віку, 14% домогосподарств, які складаються з осіб лише працездатного віку). Позитивно змінилася ситуація в сільських домогосподарствах (рівень бідності зменшився на 0,2 в.п.) та серед домогосподарств з дітьми (на 0,1 в.п.).

Така диференціація за доходами населення в країні, регіонах і між сільськими та міськими жителями призводить до ще більшого поглиблення бідності незаможних верств населення. Тому вони потребують допомоги з боку держави у вигляді різноманітних виплат і субсидій. Так у 2011 році в Україні налічувалося 824204 громадян, що перебувають у складних життєвих обставинах, з них більше 50% (448223 осіб) у сільській місцевості. У січні–листопаді 2011р. субсидії для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг призначено 1720,9 тис. сімей, що становило 92,2% від загальної кількості сімей, які звернулися за субсидіями, з них у міських поселеннях – 1380,4 тис. сімей, у сільській місцевості – 340,5 тис. сімей. За даними статистики більшість сімей, які отримали субсидію складалися з однієї людини, а тому більша частка з них знаходилася в міських поселеннях. Незважаючи на те, що доходи сільських мешканців є значно нижчими, а тому потребують більшої допомоги Це підтверджує і окремий аналіз даних по Харківській області (табл. 3). З таблиці видно, в сільській місцевості сім'ї, у порівнянні з міськими, отримували нижчий розмір субсидій, а також їх кількість складала менше 15%, попри те, що наявне населення сягає 20% від загальної кількості в регіоні [9, с.98-104].

Таблиця 3 – Субсидії для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг у Харківській області за 2011 рік

	Кількість сімей, які звернулися за субсидіями, одиниць	Кількість сімей, яким призначено субсидії, одиниць	Загальна сума призначених субсидій, грн.	Середній розмір призначених субсидій у грудні, грн.
Усього	192670	180314	31490823	217,1
міські поселення	164635	154018	26968930	219,3
сільська місцевість	28035	26296	4521893	206,3

Якість життя населення визначається й купівельною спроможністю грошових доходів населення, а також грошовими витратами та об'ємом заощаджень населення. В методиці ООН застосовують оцінку наявності «знакових благ», або товарів тривалого користування, нажалі в Україні дана статистика за сільським і міським населенням не ведеться.

Зокрема, можливим є використання методики наявності чи відсутності певних депривацій, тобто задоволеності певних потреб. Послуги, які надаються населенню, відіграють велике значення в їх суспільному житті. Ступінь розвитку сфери обслуговування визначає зайнятість населення, умови життєдіяльності людей, якість життя в країні. Суттєвий вплив на дані процеси має діяльність медичної галузі обслуговування населення, яка на сучасному етапі спрямована на удосконалення та подальше реформування у відповідності до програми Президента України В.Ф. Януковича «Україна для людей», Програми економічної реформи на 2010-2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава" та інших стратегічних документів [7, с.4]. На перший погляд, зроблено багато для того, щоб медичне обслуговування було на рівні відповідно світових стандартів. Планові видатки на охорону здоров'я із загального фонду зведеного бюджету на душу населення у 2010 році зросли на 31,6 % і становили 849,9 грн. Разом з тим у закладах охорони здоров'я країни до цього часу залишаються не укомплектованими 19,2 тисяч лікарських посад, гострою проблемою залишається кадрове забезпечення закладів охорони здоров'я сільської місцевості – 5,8 тисяч. Зокрема у Харківській області 2011 року на 3803 штатних посадах в сільській місцевості працювало 2839 лікарів, показник укомплектованості – 75%, в деяких районах цей показник коливався від 49% до 62%. Але практика підтверджує, що ефективність охорони здоров'я залежить не тільки і не стільки від фінансових та матеріальних витрат, скільки від організації лікувального процесу, якості підготовки та кваліфікації фахівців, створення умов для здорового способу життя та праці. І результатом цього є показники захворюваності населення. Зокрема у Харківській області дуже гостро стоїть питання з первинної захворюваності органів дихання (35,7%), системи кровообігу (12,1%) та сечостатевої системи (7,3%). У структурі загальної смертності населення питома вага хвороб системи кровообігу по Харківській області становить 69,6% (2010 р. – 76,0). Створюють багато різноманітних програм для покращення медичного обслуговування мешканців сільської місцевості, в одержанні цілодобової консультації фахівців.

Як відомо, на здоров'я нації чинять безпосередній вплив соціальне середовище та якість екології і житлові умови населення, а тому забезпечення їх у належному вигляді має бути важливим завданням будь-якої держави. Особливого значення набуває дане питання в умовах природного скорочення чисельності населення України через високі показники смертності та низький рівень народжуваності. А, як відомо, житлові умови прямо впливають на репродуктивну поведінку населення. Кількісними показниками якості житла в Україні прийнято вважати питому

вагу загальної житлової площі, до якої підведене водопостачання, є опалення, газ, гаряче водопостачання, обладнання ваннами або душовими, а зараз ще й – підлоговими електроплитами.

Аналіз житлових умов населення України вказує на те, що в сільській місцевості вони значно поступаються міським. Мережею водопостачання у 2011 році на селі мали змогу користуватися лише 29,0% громадян (78,0% у міських поселеннях), більша частина населення користувалася криницями або колонками у власному дворі (59,1%) [3, с.34-35], що відповідно вплинуло і на наявність ванної або душу (22,4%) (72,9% у міських поселеннях), а також і каналізації (25,1%). Тривожною є ситуація з наявністю опалення у сільській місцевості, яка сягає лише 38,6% [5, с.171].

Ще однією з головних проблем житлових умов населення України, яка не враховується у дослідженнях з якості життя населення, є значна зношеність житлового фонду, який дійшов до катастрофічного рівня. Така ситуація ще більше ускладнює проблему з забезпеченістю населення житлом, яка у 2011 році склала 23,5 м² загальної площі у середньому на одного жителя, у тому числі у міських поселеннях (21,9 м²), у сільській місцевості (26,8 м²) [5, с. 6]. Хоча вона і досягає необхідної законодавчо встановленої мінімальної норми (норма загальної площі житла 21 м² на людину плюс 10 м² на родину) в країні, але Україні ще далеко до європейської норми забезпеченості житлом, яка складає 35 м² на одну особу [11, с. 343]. І незважаючи на поступове зростання обсягів житлового будівництва та житлового фонду, актуальною є проблема введення в експлуатацію кількості нового житла, яке мало б замінювати старе, а не лише зменшувати потребу в ньому. У 2011 році було введено в експлуатацію 207 квадратних метрів на 1000 населення, крім того 224 у міських поселеннях і 170 у сільській місцевості. Такі темпи будівництва не задовольняють існуючих потреб у ньому.

Також в умовах сучасних урбосистем існує проблема забруднення атмосферного повітря і екологічно небезпечне поводження з відходами. Обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел протягом останніх п'яти років (2006–2010) становлять понад 6 млн. тонн на рік [1, с. 43]. За даними досліджень, із загального об'єму забруднень, які надходять в повітря, до 86 % припадає на міста. А показник нагромаджень відходів в Україні є один з найвищих у світі, і складає близько 160 тис. га земельних площ. В рамках екологічних програм здійснюється реалізація екологічної політики в АПК України. Але неможливо розробити ефективну екологічну програму у сільському господарстві для цілої країни, оскільки необхідно обов'язково враховувати

екологічні, економічні та соціальні особливості кожного окремого регіону та території.

Аналіз наведених даних свідчить про вищу якість життя міського населення за рівнем добробуту, благоустрою, забезпеченості послугами системи постачання і торгівлі, медицини, освіти, культури. Та незважаючи на це, відповідно з соціологічними дослідженнями суб'єктивна оцінка якості життя з боку самих сільських жителів є вищою, ніж у місті. Очевидним є вплив більш низького соціального стандарту, характерного для села, і нівелювання проблем матеріального розшарування, а ще несприятливі екологічні умови проживання. Також велику роль відіграє рівень соціальної і психологічної стабільності, що залежить від урбанізованості території. Тобто велика щільність населення, напружений ритм міського життя, насиченість стресами є значним негативним фактором впливу на якість життя населення. Тому деурбанізація, за умов покращення якості життя на селі, має стати головною метою соціальних програм уряду. А саме, створення сприятливих умов для повноцінного життя і праці, зниження рівня безробіття за допомогою розвитку підприємництва на селі. Державна програма відродження села повинна доповнюватись і конкретизуватись на регіональних рівнях з врахуванням реальних потреб сільського господарства в спеціалістах і насамперед орієнтуватися на молодь.

1.Бахарев В.С., Корцова О.Л., Костира В.В., Маринін Д.В. Дослідження стану забруднення атмосферного повітря в умовах змін сучасної забудови населених міст // Екологічна безпека. – 2012. – № 1 (13). – С. 43-47.

2.Витрати і ресурси домогосподарств України у 2011 році (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України): Статистичний збірник. Ч. I. – К, 2012. – 368 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

3.Головне управління статистики в Харківській області [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uprstat.kharkov.ukrtel.net/ua/index.html>.

4.Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>.

5.Житловий фонд України у 2011 році: Статистичний бюлетень. – К., 2012. – 352 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

6.Звіт з людського розвитку в Україні за 2008р. Людський розвиток і європейський вибір України / Лібанова Е., Большов Є., Дір І. – К.: ПРООН Україна, 2008. – 122 с.

7.Медико-демографічна ситуація та організація медичної допомоги населенню у 2010 році: підсумки діяльності системи охорони здоров'я та реалізація Програми економічних реформ на 2010-2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава". – К.: МОЗ України, 2011. – 104 с.

8.Понамаренко В.С., Кизим М.О., Узунов Ф.В. Рівень і якість життя населення України: Монографія. – Х.: ВД «ИНЖЕК», 2003. – 226 с.

9.Соціальний захист населення України: Статистичний збірник. – К, 2012. – 119 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

10.Україна: основні тенденції взаємодії суспільства і природи у XX ст. (географічний аспект) / За ред. Л.Г. Руденка. – К.: Академперіодика, 2005. – 320 с.

11.Фертікова Т.М. Дослідження динаміки добробуту населення України // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2010. – № 1 (3). Том 2. – С. 338-346.
Отримано 23.10.2012

УДК 693.54

С.І.ПЛОТНИЦЬКА, канд. екон. наук
Харківська національна академія міського господарства

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЦИКЛІЧНОСТІ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Розглядаються теоретико-методологічні підходи до аналізу циклічності розвитку соціально-економічних систем. Особлива увага приділяється причинам формування депресивних територій.

Рассматриваются теоретико-методологические подходы к анализу цикличности развития социально-экономических систем. Особое внимание уделяется причинам формирования депрессивных территорий.

In the article the author analyzes theoretical and methodological approaches to the analysis of cyclicity of social and economic systems development. Special attention is paid to the reasons of the depressed territories forming.

Ключові слова: депресивні території, концепції регіонального розвитку, цикли економічного розвитку.

Основними викликами регіонального розвитку України на сучасному етапі є загострення проблеми політичної регіоналізації, існування бар'єрів міжрегіонального співробітництва та виникнення локалізованих ринків, високий рівень фрагментарності економічного простору, посилення процесів дивергенції регіонів за рівнем економічного розвитку та якістю життя населення, що й призвело до появи депресивних територій. Виникнення й існування депресивних територій сформувало системні диспропорції, що становить загрозу енергетичній, соціальній, продовольчій та фінансовій безпеці держави. Таким чином, розв'язання проблем депресивних територій має важливе загальнодержавне значення.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми доводить, що аналізу депресивних регіонів присвячені роботи як вітчизняних, так і зарубіжних вчених-економістів і географів. Зокрема, загальні проблеми розвитку депресивних територій досліджені в роботах Ф. Заставного, М.Долішнього, З. Герасимчук, Я.Шевчука [4-6, 13] та ін. Дослідженню сільських депресивних регіонів присвячені роботи І.Прокопи, М. Барановського [3, 11]. Значні напрацювання у вивченні теоретичних і практичних питань регіонального розвитку, визначенні механізмів формування депресивних територій, обґрунтуванні підходів